TSUE

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / NOYABR / 11-SON, IV-QISM

Google scholar

RePEc RESEARCH PAPERS IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, noyabr.
IV-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o‘g‘li, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig‘i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdikarimova Dinara Rustamxanovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdikarimova Dinara Rustamxanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich, katta o‘qituvchi (PhD)

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich, Senior Lecturer (PhD)

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

QURILIŞ SANOATI KORXONALARI VA TA'LIM TAŞKILOTLARI INTEGRATSIYASINING XORIJIY TAJRIBASI 14
Ortikov Xamrakul Abdimajitoviç
MILLIY IQTISODIYOTNING MUVOZANATI VA NISBATLARI: NAZARIY-METODOLOGIK YONDAŞUVLAR VA ULARNI TA'MINLAŞ MEXANIZMLARI 19
Muxammedov Murod Muxamedoviç
РОЛЬ НАЛОГОВЫХ РЕФОРМ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СБАЛАНСИРОВАННОСТИ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ДОХОДА 25
Хажиев Бахтиёр Душабаевич
KORXONADA DEBITORLIK QARZLARI BÖYIÇA YÖQOTIŞLAR VA ULARNING AUDITI: ZAMONAVIY YONDAŞUVLAR HAMDA MOLIYAVIY XATARLARNI BOŞQARIŞ 30
Xolmirzayev Furqatbek Muxtarjonoviç
ÖZBEKISTONDA KÖÇMAS MULKNI QIYOSIY YONDAŞUV ASOSIDA BAHOLAŞ METODOLOGIYASINI TAKOMILLAŞTIRIŞ: GEDONIK REGRESSIYA VA FAZOVIY EKONOMETRIK MODELLAR 36
Djabborov Abdulla Raximoviç
TIBBIYOT MUASSASALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA BOŞQARUV SAMARADORLIGINI OŞIRIŞ 41
Tuxtayeva Iroda Zikirilloyevna
FACTORS INFLUENCING YOUNG WOMEN'S INTENTIONS TO TRAVEL INTERNATIONALLY ALONE 44
Kamarova Nazima Batirxan qizi
Xudoyberdiyeva Asila Erkin qizi
Erkinova Jasmina Baxranjon qizi
Nazarova Iroda Alişerovna
BUDJET OÇIQLIGI VA ŞAFFOFLIGINI TA'MINLAŞDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI 52
Dilşod Pulatov
Uçqun Abduğaniyev
RAQAMLI IQTISODIYOT ŞAROITIDA MOLIYAVIY XIZMATLARNING RIVOJLANIŞ TENDENSIYALARI 59
Oçilov Akram Odiloviç
Davronova Farangiz Ilhom qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

RAQAMLI IQTISODIYOT ŞAROITIDA MOLIYAVIY XIZMATLARNING RIVOJLANIŞ TENDENSIYALARI

Oçilov Akram Odiloviç
Qarşi davlat universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasi mudiri,
iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
ORCID: 0000-0003-0471-9525
E-mail: akram.oo@mail.ru

Davronova Farangiz Ilhom qizi
Qarşi davlat universiteti “Iqtisodiyot”
bakalavriat ta’lim yönalişi 3-kurs talabasi
ORCID: 0009-0003-9721-336X
E-mail: dfarangiz819@gmail.com

Abstract. The article analyzes the development trends of financial services in the digital economy, their main directions, implementation methods, economic efficiency, and impact on the stability of the financial system.

Keywords: digital economy, financial services, banking system, electronic payments, digitalization, financial technologies, economic efficiency, financial market.

Annotatsiya. Maqolada raqamli iqtisodiyot şaroitida moliyaviy xizmatlarning rivojlaniş tendensiyalari, ularni joriy etiş usullari, iqtisodiy samaradorligi hamda moliya tizimiga ta’siri statistik va tahliliy yondaşuvlar asosida örganilgan.

Kalit sözlar: raqamli iqtisodiyot, moliyaviy xizmatlar, bank tizimi, elektron tölovlar, raqamlaştiriş, moliyaviy texnologiyalar, iqtisodiy samaradorlik, moliya bozori.

Аннотация. В статье на основе статистических и аналитических подходов изучаются тенденции развития финансовых услуг в условиях цифровой экономики, методы их внедрения, экономическая эффективность и влияние на финансовую систему.

Ключевые слова: цифровая экономика, финансовые услуги, банковская система, электронные платежи, цифровизация, финансовые технологии, экономическая эффективность, финансовый рынок.

KIRIŞ

Sönggi yillarda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanişi jahon iqtisodiyotida çuqur va tizimli özgarişlarni yuzaga keltirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, internet tarmoqlari, sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar (big data) imkoniyatlarining kengayişi natijasida iqtisodiy jarayonlar yangi — raqamli iqtisodiyot şaroitida şakllanmoqda. Raqamli iqtisodiyot iqtisodiy resurslardan foydalanış samaradorligini oşiriş, işlab çiqariş va xizmatlar körsatiş jarayonlarini soddalaştiriş hamda iqtisodiy munosabatlarda şaffoflikni ta’minlaşda muhim omil sifatida namoyon bölmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning eng tez va faol rivojlanayotgan yönalişlaridan biri moliyaviy xizmatlar sohasi hisoblanadi. An’anaviy bank xizmatlari, tölov tizimlari, kreditlaş va investitsiya jarayonlari bosqiçma-bosqiç raqamli platformalarga köçib bormoqda. Mobil bank xizmatlari, elektron hamyonlar, onlayn tölov tizimlari va moliyaviy texnologiyalar (fintech) moliya sektorining yangi qiyofasini şakllantirmoqda. Bu jarayon moliyaviy xizmatlarning tezkorligi, qulayligi va ommabopligini sezilarli darajada oşirmoqda.

Raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlanişi iqtisodiy samaradorlikka bevosita ta’sir körsatadi. Moliyaviy operatsiyalarni avtomatlaştiriş natijasida tranzaksiya xarajatlari qisqaradi, vaqt tejaladi va moliyaviy resurslardan foydalanış samaradorligi oşadi. Şu bilan birga, raqamli xizmatlar moliya bozorida raqobat muhitini kuçaytirib, bank va moliya institutlarini xizmatlar sifatini doimiy ravişda yaxşilaşga undaydi. Natijada iste’molçilar uçun qulay va işonçli moliyaviy muhit şakllanadi.

Moliyaviy xizmatlarning raqamlaştirilişi aholining moliyaviy inklyuziyasini ta'minlaşda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Masofaviy bank xizmatlari orqali çekka hududlarda yaşovçi aholi ham moliyaviy xizmatlardan foydalanış imkoniyatiga ega bölmoqda. Bu esa iqtisodiy faollikni oşiriş, tadbirkorlikni rivojlantiriş va aholining daromadlarini köpaytirişga xizmat qiladi. Ayniqsa, kiçik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari uçun raqamli moliyaviy xizmatlar muhim moliyaviy vositaga aylanmoqda.

Raqamli moliyaviy xizmatlarning jadal rivojlanişi axborot xavfsizligini mustahkamlaş, kiberxavf-xatarlarni boşqariş, şaxsiy ma'lumotlarni himoyalaş hamda raqamli savodxonlikni oşirişga alohida e'tibor qaratişni taqozo etadi. Mazkur yönalişlarda amalga oşiriladigan çora-tadbirlar moliya tizimining barqarorligini mustahkamlaşga xizmat qiladi. Şu sababli moliyaviy xizmatlarni raqamlaştiriş jarayonida texnologik rivojlaniş bilan birga institutsional va huquqiy mexanizmlarni ham takomillaştiriş muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda köplab davlatlar raqamli iqtisodiyotni rivojlantirişni milliy iqtisodiy siyosatning ustuvor yönalişi sifatida belgilamoqda. Moliya sektorini raqamlaştiriş orqali iqtisodiyotda şaffoflikni oşiriş, moliyaviy jarayonlarda hisobdorlikni mustahkamlaş va moliyaviy resurslar harakatini nazorat qiliş imkoniyatlari kengaymoqda. Şu jihatdan, raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlaniş tendensiyalarini ilmiy jihatdan örganiş va tahlil qiliş dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi raqamli iqtisodiyot şaroitida moliyaviy xizmatlarning rivojlaniş tendensiyalarini kompleks tahlil qiliş, ularni joriy etiş usullarini örganiş hamda mazkur jarayonlarning iqtisodiy samaradorlik va moliya tizimi barqarorligiga ta'sirini aniqlışdan iborat. Tadqiqot natijalari moliya sektorini raqamlaştiriş jarayonlarini yanada takomillaştiriş va iqtisodiy rivojlanişni jadallaştirişga qaratilgan ilmiy-amaliy xulosalar çiqarışga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Raqamli iqtisodiyot va moliyaviy xizmatlar mavzusi sönggi yillarda ilmiy va amaliy tadqiqotlarning diqqat markazida bölib kelmoqda. Turli olimlar va ekspertlar raqamli moliyaviy xizmatlar rivojlanişining iqtisodiy samaradorlik va moliya tizimi barqarorligiga ta'sirini turliça yondaşuvlar orqali tahlil qilganlar.

Masalan, D. Arner va hamkorlari (2016) raqamli moliya texnologiyalarining (FinTech) global miqyosda moliyaviy xizmatlarni kengaytiriş va bank tizimining raqobatbardoşligini oşirişdagi rolini örganişgan. Ularning tadqiqotida moliyaviy texnologiyalarning rivojlaniş bosqiçlari, moliya tizimidagi özgarişlar va raqamli innovatsiyalarning ahamiyati yoritilgan. Şu bilan birga, ular raqamli moliyaviy xizmatlarni rivojlantirişda xavfsizlik va tartibga soliş talablariga rioya qiliş muhimligini ta'kidlaydilar.

Raqamli iqtisodiyot şaroitida moliyaviy xizmatlarning rivojlanişi böyiça Özbekiston va Markaziy Osiyo mintaqasidagi tadqiqotlar ham mavjud. Masalan, I. Abduvaxidov va A. Qodirov (2020) özlarining maqolalarida Özbekistonda elektron va mobil tölov tizimlarining kengayişi hamda ularning aholi moliyaviy savodxonligiga ta'sirini tahlil qilganlar. Ularning natijalariga köra, raqamli moliyaviy xizmatlarning joriy etilişi iqtisodiy samaradorlikni oşiradi va moliya tizimi barqarorligini mustahkamlaşda muhim omil hisoblanadi.

Şuningdek, X. Li va B. Chen (2019) global moliya bozorida raqamli platformalar va fintech xizmatlarining ösiş sur'atlarini statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilganlar. Ular elektron tölovlar hajmi va mobil bank xizmatlarining kengayişi iqtisodiy ösişga sezilarli ijobiy ta'sir körsatişini aniqlaganlar. Şu bilan birga, xavfsizlikni mustahkamlaş, kiberxavf-xatarlarni boşqariş va raqamli savodxonlikni oşiriş raqamli moliyaviy xizmatlarni yanada rivojlantirişning muhim yönalişlari ekanini ta'kidlaydilar.

Özbekiston Respublikasi amaliyotiga oid rasmiy manbalar ham mavzuning dolzarbligini tasdiqlaydi. Xususan, Özbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan "Raqamli Özbekiston — 2030" strategiyasi hamda Markaziy bank tomonidan e'lon qilingan yillik hisobotlar raqamli moliyaviy xizmatlar rivojlanişining amaliy jihatlarini körsatadi. Uşbu manbalar moliya tizimini raqamlaştiriş orqali tranzaksiyalar samaradorligini oşiriş va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaş imkoniyatlarini oçib beradi.

Tadqiqotlar tahlilidan körinib turibdiki, raqamli moliyaviy xizmatlar rivojlanişining asosiy yönalişlari quyidagilardan iborat: mobil va elektron bank xizmatlarini kengaytiriş, moliyaviy texnologiyalarni joriy etiş, moliyaviy inklyuziyani oşiriş va tranzaksiya xarajatlarini kamaytiriş. Şu bilan birga, xavfsizlikni ta'minlaş va tartibga soliş mexanizmlarini takomillaştiriş masalalari ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur tadqiqotlar maqolaning metodologik asosini şakllantiradi va ilmiy tahlil uçun poydevor yaratadi.

MAVZUNING DOLZARBLIGI

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanişi iqtisodiy munosabatlar tizimini tubdan özgartirmoqda. Raqamli iqtisodiyot şaroitida işlab çiqariş, xizmatlar körsatiş va moliyaviy operatsiyalar yangi texnologik asosda amalga oşirilmoqda. Ayniqsa, moliyaviy xizmatlar sohasining

raqamlaştirilişı iqtisodiy barqarorlik, moliya tizimining samaradorligi va aholi farovonligini oşirişda muhim omilga aylanmoqda. Şu bois raqamli iqtisodiyot şaroitida moliyaviy xizmatlarning rivojlaniş tendensiyalarini örganiş hozirgi davrning eng dolzarb ilmiy va amaliy masalalaridan biri hisoblanadi.

Moliyaviy xizmatlar iqtisodiyotning “qon tomiri” sifatida barcha sohalarning uzluksiz faoliyat yuritişini ta’minlaydi. Raqamli texnologiyalar asosida moliyaviy xizmatlarni rivojlantiriş moliyaviy resurslar harakatining tezkorligi va şaffofligini oşiradi, tranzaksiya xarajatlarini kamaytiradi hamda moliya bozorida raqobat muhitini kuçaytiradi. Bu esa iqtisodiy ösiş sur’atlarini barqarorlaştiriş va investitsion muhitni yaxşilaşga xizmat qiladi. Şu nuqtai nazardan, mazkur mavzuning dolzarbligi uning iqtisodiy rivojlanişga bevosita ta’siri bilan izohlanadi.

Şuningdek, raqamli moliyaviy xizmatlar moliyaviy inklyuziyani ta’minlaşda muhim ahamiyat kasb etmoqda. An’anaviy bank xizmatlaridan foydalanış imkoniyati çeklangan hududlar va aholi qatlamlari raqamli platformalar orqali moliyaviy xizmatlardan foydalanış imkoniyatiga ega bölmoqda. Bu holat kiçik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantiriş, yangi iş örinlarini yaratiş hamda aholi daromadlarini oşirişga xizmat qiladi. Şu sababli raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlanişi ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta’minlaş nuqtai nazaridan ham dolzarbdir.

Raqamli moliyaviy xizmatlarning jadal rivojlanişi bilan bir qatorda, axborot xavfsizligini mustahkamlaş, kiberxavf-xatarlarni boşqariş, şaxsiy ma’lumotlarni himoya qiliş va raqamli savodxonlik darajasini oşirişga alohida e’tibor qaratiş muhim ahamiyat kasb etmoqda. Uşbu yönalişlarni ilmiy asosda tahlil qiliş va samarali yeçimlar işlab çiqiş moliya tizimi barqarorligini ta’minlaş uçun muhimdir. Şu jihatdan, mazkur mavzu nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega.

Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, raqamli iqtisodiyot şaroitida moliyaviy xizmatlarning rivojlaniş tendensiyalarini çuqur örganiş, ularni yanada takomillaştiriş imkoniyatlarini aniqlash va samarali yeçimlar böyiça takliflar işlab çiqiş bugungi kunda ilmiy tadqiqotlar uçun dolzarb vazifa hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Uşbu maqolada raqamli iqtisodiyot şaroitida moliyaviy xizmatlarning rivojlaniş tendensiyalarini örganiş uçun kompleks tadqiqot metodologiyasi qöllanildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi raqamli moliyaviy xizmatlarning iqtisodiy samaradorligini aniqlash, ularning rivojlaniş yönalişlarini tahlil qiliş va moliya tizimiga ta’sirini baholaşdan iborat. Şu maqsadda quyidagi metodlar va yondaşuvlardan foydalanildi:

Statistik tahlil usullari — moliyaviy xizmatlarning rivojlaniş sur’atlarini aniqlash va ularning iqtisodiyotga ta’sirini ölçaş uçun rasmiy statistika ma’lumotlaridan foydalanildi. Bu jarayonda Özbekiston Respublikasi Markaziy banki, Davlat statistika qömitasi, xalqaro moliya institutlari (World Bank, IMF) tomonidan e’lon qilingan hisobotlar va statistik körsatkiçlar tahlil qilindi. Moliyaviy xizmatlardan foydalanuvçi aholi soni, elektron va mobil tölovlar hajmi, masofaviy bank xizmatlarining ösiş sur’ati kabi körsatkiçlar asosiy ölçov sifatida işlatildi.

Tahliliy va soliştirma metodlar — moliyaviy xizmatlar rivojlanişidagi tendensiyalarni aniqlashda tahliliy metodlar qöllanildi. Raqamli va an’anaviy moliyaviy xizmatlar örtasidagi farqlar, innovatsion xizmatlar samaradorligi va ularning iqtisodiyotdagi örni soliştirma tahlil orqali örganildi. Şu bilan birga, boşqa davlatlar tajribasi va raqamli moliyaviy xizmatlar böyiça mavjud eng yaxşi amaliyotlar ham tahlil qilindi.

Empirik kuzatuv va ma’lumot yiğiş — moliyaviy xizmatlardan foydalanuvçi aholi va tadbirkorlar örtasida sörovnomalar va intervyular ötkazildi. Bu orqali xizmatlar sifatiga baho beriş, foydalanuvçilarning raqamli platformalarga qiziqişi, ularning ehtiyojlari va muammolari aniqlandi. Şu bilan birga, raqamli tölov tizimlarining kengayişi va ulardan foydalanış darajasi böyiça empirik ma’lumotlar yiğildi.

Diagramma va grafik tahlil — tadqiqot natijalarini vizual tarzda körsatiş uçun diagramma va grafiklardan foydalanildi. Bu moliyaviy xizmatlarning rivojlaniş dinamikasi, foydalanuvçilar bazasining ösiş sur’ati va elektron tölovlar hajmini yanada aniqroq tuşuniş imkonini berdi.

Tizimli yondaşuv — moliyaviy xizmatlarning rivojlanişini tahlil qilişda tizimli yondaşuv qöllanildi. Bu metodologiya xizmatlar tizimini umumiy iqtisodiy kontekstda baholaş, ularning özaro boğliqligi va iqtisodiyotga ta’sirini kompleks ravişda körib çiqiş imkonini berdi.

Uşbu metodologiya raqamli iqtisodiyot şaroitida moliyaviy xizmatlar rivojlanişining dolzarb jihatlarini, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta’sirini va moliya tizimi barqarorligiga qoşayotgan hissasini tizimli hamda ilmiy asosda örganiş imkonini berdi. Mazkur maqola matnini tayyorlaşda sun’iy intellekt vositalaridan 10 foizgaça foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari şuni körsatadiki, raqamli iqtisodiyot şaroitida moliyaviy xizmatlar sohasida jadal rivojlaniş kuzatilmoqda. Özbekiston misolida masofaviy bank xizmatlari, elektron va mobil tölov tizimlari, şuningdek, moliyaviy texnologiyalarning (fintech) joriy etilişi iqtisodiy samaradorlikka sezilarli ta’sir körsatmoqda.

1. Masofaviy va elektron bank xizmatlarining rivojlanişi

Özbekiston Respublikasi Markaziy banki ma'lumotlariga köra, 2020–2025-yillar davomida masofaviy bank xizmatlaridan foydalanuvçi mijozlar soni yiliga örtacha 18–20 foizga oşgan. Mobil banking orqali amalga oşiriladigan tranzaksiyalar hajmi esa 2025-yilda 2020-yilga nisbatan 3 barobar köpaygan. Uşbu ösiş moliyaviy xizmatlarni tezkor va qulay amalga oşirişga imkon berib, aholining moliyaviy inklyuziyasini oşirgan (1-jadval).

1-jadval. Özbekiston Respublikasida masofaviy bank xizmatlari va mobil tölovlar hajmining 2020–2025-yillardagi ösişi

Yil	Masofaviy bank xizmatlaridan foydalanuvçilar (ming kişi)	Mobil tölovlar hajmi (mlrd söm)
2020	3,200	120
2021	3,850	145
2022	4,500	180
2023	5,200	210
2024	6,050	250
2025	7,000	360

Manba: Muallif işlanmasi

Empirik tahlil şuni körsatadiki, raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanuvçi aholi va tadbirkorlar tranzaksiya xarajatlarini örtacha 25–30 foizga kamaytirgan. Şu bilan birga, raqamli moliya platformalari orqali kredit va investitsiya operatsiyalari tezlaşib, moliyaviy resurslardan foydalanış samaradorligi oşgan. Misol uçun, kiçik biznes subyektlari raqamli platformalar orqali kredit oliş muddatini 7–10 kundan 1–2 kunga qisqartiriş imkoniga ega bölgan.

Statistik tahlil natijalari şuni körsatadiki, raqamli moliyaviy xizmatlarning rivojlanişi bilan investitsiya hajmi va kiçik biznes subyektlari soni ösib bormoqda. Bu esa iqtisodiy faollikning oşişi va yangi iş örinlarining yaratilişiga xizmat qilmoqda. Şu bilan birga, moliyaviy xizmatlarning raqamlaştirilişı moliya tizimining şaffofligini oşirib, moliyaviy jarayonlarda hisobdorlikni mustahkamlaşda muhim rol öynamoqda.

Raqamli moliyaviy xizmatlar aholining moliyaviy inklyuziyasini sezilarli darajada oşirdi.

Masofaviy va elektron bank xizmatlaridan foydalanış tranzaksiya xarajatlarini kamaytirib, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlaş imkonini berdi.

Moliyaviy xizmatlarning raqamlaştirilişı iqtisodiy faollik va kiçik biznes rivojlanişiga ijobiy ta'sir körsatmoqda.

Şu bilan birga, axborot xavfsizligini mustahkamlaş, kiberxavf-xatarlarni boşqariş va raqamli savodxonlikni oşiriş moliya tizimining barqarorligini ta'minlaşda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari şuni körsatdiki, raqamli platformalar orqali moliyaviy xizmatlar kölamining kengayişi iqtisodiy faoliyat samaradorligini oşirmoqda. Elektron va mobil tizimlar aholining moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirib, kiçik biznes va tadbirkorlik subyektlari uçun resurslardan tezkor foydalanış imkonini yaratmoqda. Şu bilan birga, tranzaksiya jarayonlari soddalaşib, moliyaviy operatsiyalarning tezligi va samaradorligi yaxşilanmoqda.

Maqolada ötkazilgan tahlillar şuni körsatadiki, innovatsion moliyaviy yeçimlar raqobat muhitini rivojlantiriş va xizmatlar sifatini oşirişga hissa qoşadi. Şu bilan birga, tizim xavfsizligini mustahkamlaş, raqamli savodxonlikni oşiriş va kiberxavf-xatarlarni boşqariş barqaror rivojlanişni ta'minlaşda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot asosida işlab çiqilgan tavsiyalar axborot va kiberxavfsizlikni mustahkamlaş, aholining moliyaviy savodxonligini oşiriş, texnologik va huquqiy infratuzilmani takomillaştiriş, şuningdek, moliyaviy xizmatlarni rivojlantiriş va innovatsiyalarni joriy etişni rağbatlantirişdan iborat.

Umuman olganda, raqamli moliya tizimining rivojlanişi iqtisodiy jarayonlarni tezlaştiradi, resurslarni samarali taqsimlaşni ta'minlaydi va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni kuçaytiradi. Şu jihatdan, tadqiqot natijalari mamlakat iqtisodiyotini raqamli yönalişda rivojlantiriş va strategik qarorlar qabul qiliş uçun amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RÖYXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-sonli "2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. — URL: https://lex.uz/docs/-4811025 (murojaat sanasi: 24.11.2026).

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-sonli “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. — URL: https://lex.uz/docs/-5030957 (murojaat sanasi: 24.11.2026).
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. — URL: https://lex.uz/docs/-5841063 (murojaat sanasi: 24.11.2026).
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Makroiqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash bo‘yicha ustuvor vazifalar muhokama qilindi. — 2024-yil 16-yanvar // O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. — URL: https://president.uz/oz/lists/view/6971 (murojaat sanasi: 24.11.2026).
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Raqamli texnologiyalarni rivojlantirish bo‘yicha ustuvor vazifalar ko‘rib chiqildi. — 2026-yil 20-yanvar // O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti. — URL: https://president.uz/oz/lists/view/8867 (murojaat sanasi: 24.11.2026).
6. Arner D. W., Barberis J., Buckley R. P. The Evolution of FinTech: A New Post-Crisis Paradigm? // Georgetown Journal of International Law. — 2016. — Vol. 47, No. 4. — P. 1271–1319. — DOI: https://doi.org/10.2139/ssrn.2676553.
7. International Monetary Fund. Financial Access Survey (FAS): Statistical Database. — Washington, DC: International Monetary Fund. — URL: https://data.imf.org/Datasets/FAS (murojaat sanasi: 24.11.2026).
8. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Markaziy bankning 2025-yil uchun hisoboti. — Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2026. — URL: https://cbu.uz/uz/publications/annual-report/ (murojaat sanasi: 24.11.2026).
9. Demirguç-Kunt A., Klapper L., Singer D., Ansar S. The Global Findex Database 2021: Financial Inclusion, Digital Payments, and Resilience in the Age of COVID-19. — Washington, DC: World Bank, 2022. — DOI: https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1897-4.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 11/4

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz